

RUBRIEK VOOR BEGINNERS

HOE VER KUNNEN WE OPKLIMMEN

MET ONZE STAMBOOM ?

In de eerste folder van de VVF – nog opgesteld door Michiel Mispelon – lezen we de vier meest gestelde vragen door beginnende (en ervaren !) zoekers: Wat betekent mijn familienaam ? Heb ik ook een familiewapen ? Hoever kan ik terug ? Bestaat er iets over mijn familie ? Op enkele vragen zullen we in de toekomst dieper ingaan, nu willen we de voorlaatste vraag even beantwoorden. Dus:

Hoe ver kan ik terug ?

Een pasklaar antwoord dat voor iedereen zou geldig zijn, is er zeker niet. Wellicht had je dit ook niet verwacht ! Het antwoord hangt van nogal verschillende factoren af.

- In welke streek zoek je ?
- Zijn er voldoende documenten bewaard gebleven ?
- Ben je van plan om enkele jaren te zoeken om zo ver mogelijk te geraken ?
- Tot welke sociale groep behoorden je voorouders ?

Adel (1)

Hervé Douxchamps startte in 1997 in het tijdschrift *Le Parchemin* met een rubriek *Les quarante familles belges les plus anciennes subsistantes*. Deze rubriek wil eigenlijk een antwoord geven op de vraag of men de families in ons land kent die met zekerheid opklimmen tot de 14de eeuw of meer zelfs, tot de 11de en vroegere eeuwen ? Uiteraard komen voor de 12de eeuw alleen adellijke families in aanmerking. De vele artikelen die Hervé Douxchamps sindsdien wijdde aan een kritisch onderzoek van heel wat bekende genealogieën tonen zeker aan hoeveel voorzichtigheid dient geboden. Indien er geen bronnen zijn, worden uiteraard ook geen sporen nagelaten. Vervalsingen zijn in vroegere eeuwen soms schering en inslag. Opklimmen tot de 14de eeuw is echter geen adellijk voorrecht. Vele poorterlijke families klimmen tot de 14de eeuw en zelfs verder op.

Welke bronnen dienen geraadpleegd ?

De vraag die onze lezers echter terecht stellen: "Welke zijn dan die bronnen die ons toelaten om hoger op te klimmen ?"

De primaire bronnen

Wie zich terdege aan 't werk zet, geraakt dank zij de **registers van de Burgerlijke Stand**, de **bevolkingsregisters**, eventueel aangevuld met bronnen uit de Registratie, het kadaster, de belastingen, kiezerslijsten, het notariaat, militieregisters, de pers, enz... (2), zeker zonder moeite tot 1794.

(1) J. ROELSTRAETE, *Handleiding voor genealogisch onderzoek in Vlaanderen*, Roeselare, 1998, pp. 387-389. Uitgegeven door VVF - Roeselare. Verder afgekort als HLG.

(2) Al deze bronnen worden uitvoerig behandeld in onze handleiding.

De Franse tijd kan wel enkele problemen opleveren, wegens het ontbreken van akten, maar die kunnen gewoonlijk aangevuld worden door ook de moderne parochieregisters te consulteren (3).

Dan bieden zich de **parochieregisters** aan. Ondertussen moeten we al ingezien hebben dat het geen zin heeft om alleen de stamreeks uit te zoeken. Men moet de zaken een beetje groot zien, wil men niet voortdurend op een dood punt arriveren. Het zal er gewoonlijk op aankomen alle parochieregisters van de streek waar men terecht komt te doorzoeken. En liefst niet uitsluitend afgaand op de bestaande tafels (4). Familieleden kunnen ook getuige, peter of meter geweest zijn. Misschien moeten we ook de familie van de dochters even uitpluizen en niet alleen oog hebben voor de zoons. Wellicht zal een doopgetuige een belangrijke schakel in het onderzoek blijken.

Bij het onderzoek met de parochieregisters moet men een beetje geluk hebben. Met enkele voorouders van mijn kwartierstaat kwam ik in Marke terecht. Voor de familie De Lo (5) mocht ik het voor bekeken houden. Er zijn slechts enkele registers bewaard voor het einde van de 18de eeuw en een eerste register behelst de periode 1620 tot 1699. Een heel groot hiaat dus. En toch hebben we voor de Markse familie Van Steenhuyse die kloof kunnen overbruggen. Om te beginnen waren er enkele huwelijksakten uit het begin van de 19de eeuw die de grootouders vermeldden tot een stuk in de 18de eeuw. Mede door enkele andere bronnen konden we toch de 17de eeuw overbruggen en zelfs opklimmen tot de 16de eeuw (6). Kuurne is nog zo een geval met parochieregisters die eerder laat beginnen. Het oudste register vangt pas aan in 1690. Ook Otegem heeft ons heel wat kopzorgen gebracht. Voor heel wat kwartieren hebben we de zaak moeten opgeven. Op een register van 1611-1622 na met alleen uittreksels, beginnen de bewaarde registers pas in 1726. Voor de familie Libbrecht hadden we dan wel het geluk dat we konden aansluiten bij een gepubliceerde genealogie die dank zij de bronnen uit het stadsarchief van Oudenaarde kon opklimmen tot de 14de eeuw.

Laten we het om te besluiten zo stellen dat men met een beetje geluk en zorgvuldig uitpluizen van de parochieregisters kan opklimmen tot de eerste helft van de 17de eeuw.

Andere bronnen ? Wat moet ik allemaal leren ?

Toch moeten we ook, willen we een volledig beeld hebben van de familie, andere bronnen consulteren. Meteen leren we de bronnen kennen die we later nodig zullen hebben voor uitgebreider onderzoek. Het is uiteraard ook belangrijk dat we ondertussen het **Oud Schrift** volledig onder de knie krijgen (7), dat we een

-
- (3) J. ROELSTRAETE, Onze rubriek voor beginners. De burgerlijke stand in de Franse tijd, in: *Vlaamse Stam*, XXXVIII (2002), p. 90.
 - (4) Een goed hulpmiddel om te zien waar de familienaam voorkomt is de *Totaal-Index op Klappers Parochieregisters*, een uitgave van Genealogie & Computer (in boekvorm of op cd-rom).
 - (5) Uitgaande van onze kinderen kwartiernr. 299 Anna Catharina De Lo (+ Marke 1787) x Petrus Josephus Beyens (° Wortegem 8.5.1740, + Waregem 3.4.1805).
 - (6) Terugggevonden tot in de 17de generatie: nr. 75776 Adriaen Van Steenhuyse (+ v 1555) x Catelyne tVoos (de Vos), + v 11.12.1564. Hun zoon Willem + Zwevegem v 30.3.1555 en was getrouwd met Catheline De Jaghere.
 - (7) HLG, pp. 270-275.

inzicht verwerven in de **instellingen van het oud regiem** (8), dat we wellicht ook de taal van de documenten leren kennen en interpreteren. Voor de parochieregisters hadden we een summere kennis van het Latijn van doen, maar ook Middelnederlands of Oud Frans zullen we op onze weg ontmoeten. Het zal nodig zijn de **woordenboeken** (9) te leren kennen die ons verdwenen woorden helpen verklaren. Al geven die ook niet altijd uitsluitsel. Al die zaken verplichten ons geregeld het archief te bezoeken. Hoe nuttig internet ook is, het is daar niet dat men de 'stiel' zal leren ! Je zal veel van je vrije tijd in het **archiefonderzoek** moeten steken. Je moet met andere woorden werkelijk door het stamboomvirus aangetast worden en de vaste wil hebben om door alle zure appels te bijten.

Soort bronnen

Het soort bronnen kan uiteraard van streek tot streek verschillend zijn. Zelfs in Vlaanderen zijn er onderlinge verschillen; zelf zou ik wellicht verloren lopen in sommige mij onbekende Brabantse of Limburgse bronnen. Zo spreken we in Vlaanderen van Wettelijke Passeringen of schepenakten, in Limburg heeft men het over gichtenregisters (10). Wat in Vlaanderen lijkschouwingen heet, noemt men in Brabant akten van visitatie (11). Doodhalmen is een soort boedelverdeling typisch in de kasselrij leper. Zo heeft iedere regio zijn eigen specifieke benamingen voor soms dezelfde instellingen.

Wie de moed heeft om de hele **verzameling Vlaamse Stam** te doorlopen, leert die verschillen wel zien. Neem het Land van Waas. Gedurende jaren publiceerde A. Maris genealogieën uit deze streek. Opklimmen tot het begin van de 16de eeuw is er dank zij de **hoofdcijnsboeken** geen uitzondering (12).

Als voorbeeld nemen we de familie Van Raemdonck (13). De verste voorouders zijn Gillis Van Raemsdonc en zijn zonen Symon en Pieter. Symon wordt al genoemd in 1376. Wie in Brabant onderzoek doet en toevallig terecht komt in één van de **geslachten** van Brussel, Leuven of Hoegaarden zal voldoende bronnen en publicaties vinden om heel hoog op te klimmen. * Er zijn ook 16de-eeuwse **lijsten van weerbare mannen**.

Uiteraard zijn we zelf het best vertrouwd met het oude graafschap Vlaanderen. Maar ook binnen dit gebied liggen de kaarten soms heel verschillend. Zo zijn voor de Westhoek de problemen voldoende bekend. De vernietiging van het stadsarchief van leper kan maar voor een deel ondervangen worden door raadpleging van het fonds Merghelynck (14).

(8) HLG, pp. 276-291.

(9) HLG, pp. 254-256.

(10) F. GOOLE, *Ik maak ook mijn stamboom op*, Hasselt, 1970, p. 51.

(11) A. VAN VLIET, *Brabanders gezocht*, 's-Hertogenbosch-Den Haag, 1995, p. 65.

(12) HLG, p. 360.

(13) A. MARIS, Van Raemdonck. Land van Waas, in: *Vlaamse Stam*, XVI (1980), pp. 257-266.

(14) K. PAPIN, *Zoekgids voor het fonds Merghelynck*, VVF-Westhoek, 1993.

Zijn de bronnen bewaard gebleven ? Waar moet ik zoeken ?

Vooraleer een diepgaand onderzoek op te starten, zullen we ons informeren over de geschiedenis van de archieven in de streek waar we zoeken (15). We maakten al gewag van het vernielde stadsarchief van Ieper. Ook de archieven van Doornik (voor Vlaanderen belangrijk, vooral kerkelijk) werden in 1940 door oorlogsgeweld vernietigd. In Kortrijk ging na de oorlog het gerechtshofgebouw in de vlammen op. Archief kwam soms op een centrale plaats terecht. Zo kunnen we lokaal archief terugvinden in de Raad van Vlaanderen waar het als bewijsmateriaal moest dienen. Anderzijds behielden gemeenten wel eens hun oud archief en zullen we lokaal moeten zoeken. Veel archief van heerlijkheden kwam terecht in familiearchieven. Een zoektocht naar het familiearchief waar het archief van de lokaliteit waarnaar we zoeken terecht kwam, is ongemeen nuttig. Wat steekt er niet allemaal in familiearchieven als het fonds d'Ennetières, het archief van des Cantons de Montblanc (Plotho), de Limburg Stirum. En in familiearchieven bewaard in Gent steken niet alleen zaken die dienstig zijn voor Oost-Vlaanderen.

Bronnen die de link leggen tussen de periode voor 1600 en de periode waar de parochieregisters beginnen

Er zijn enkele algemene bronnen die we voor de periode laten we zeggen tussen 1550 en 1650, bijna zeker moeten raadplegen. Ik som er enkele op:

- lijsten van weerbare mannen (ca 1635) (Kortrijk en Ieper uitgegeven)(16)
- tellingen van voor 1600, b.v telling vee en grond kasselrij Kortrijk 1593 (17)
- de penningkohieren, vooral XXe-penningkohieren van 1572 (18) geven voor die periode alle eigenaars en pachters
- status animarum (staat van de zielen) opgemaakt door de pastoor van de parochie (dikwijls begin 17de eeuw)
- Bronnen die niet direct genealogisch zijn kunnen toch veel inlichtingen verschaffen. Zo zijn er allerlei **rekeningen** (kerkrekeningen, parochierekeningen, disrekeningen, kasselrijrekeningen, stadsrekeningen (19)).

Belangrijkste bronnen

Twee instellingen hebben bronnen opgeleverd die soms tot een heel stuk in de Middeleeuwen teruggaan: de **poortelij** en de **weeskamer** (20).

(15) Voor het rijksarchief: H. COPPENS, R. LAURENT, *Het Rijksarchief in België/Les archives de l'état en Belgique 1796-1996*, AR, Brussel, 1996, 661 blzn. Geschiedenis van de instelling en bio-bibliografisch repertorium van de archivariissen.

(16) HLG, p. 373. Verder: J.CALLENS e.a., *Weerbare mannen in de Roede van Tielst anno 1638*, Tielst, 2000. RAG, Raad van Vlaanderen, 946.

(17) RAK, Bruine pakken, 6523. zie ook HLG, p. 372.

(18) HLG, p. 364.

(19) Zo is F. HOLLEVOET, *Stadsrekeningen Tielst: 1500-1610*, Tielst, 2000, 770 blzn. Een goudmijn voor wie Tielstse voorouders heeft.

(20) HLG, pp. 337-343 en 322-334.

Poorterslijsten en buitenpoorterslijsten gaan voor sommige gebieden heel ver terug. Oudenaarde slaat hierbij alle records. Ook Kortrijk kan prat gaan op lijsten van 1382, 1440 en 1530. De jaarlijkse lijsten vanaf 1540 laten toe met grote zekerheid genealogieën van poortersfamilies op te stellen. Combinatie met andere bronnen is echter noodzakelijk.

Vooral de weesregisters en de staten van goed geven stof om een echte familiegeschiedenis op te bouwen. Neem daarbij de wettelijke passeringen (of akten en contracten, schepenakten) die in Kortrijk en Oudenaarde gegevens bevatten die de hele kasselrijbevolking aangaan. Ook de registers van het gerecht bieden informatie voor de periode voor 1600. Denk eraan dat hierin naast strafrechterlijke ook heel wat burgerlijke zaken steken.

Bronnen die verband houden met **goederenbezit**, met **lenen en heerlijkheden** gaan soms heel ver in het verleden terug. Alles hangt hier weer af van het bewaarde archief. Familiearchieven, maar ook archieven van abdijen of kapittels bewaren soms heel oude en genealogisch interessante documenten. We denken dan aan denombrementen of leenverheffen (ook terug te vinden in het archief van de Wetachtige Kamer in Brussel), leenboeken, rente- en cijnsboeken, spijkerboeken (21).

Gepubliceerde familiegeschiedenissen

Voor de streek van Kortrijk en Roeselare tonen enkele uitgegeven familiegeschiedenissen aan hoever men wel kan opklimmen.

- Enkele voorbeelden uit het Kortrijkse

Bij de familie Van Steenkiste konden we praktisch tot de eerste naamdrager opklimmen. En dan zitten we in de 14de eeuw (22). Met onze kwartieren sluiten we ook aan bij de familie Van Hoonacker. Hier is de verste voorouder Jan van den Hoenackere die ca. 1345 moet geboren zijn (23). Met de familie Gheysen konden we opklimmen tot het einde van de 14de eeuw (24) tot een zekere Pieter Gheysin. Ook bij de familie Van Ackere vonden we aansluiting. Hier is onze verste voorouder Willem van den Ackere, schepen van Kortrijk, overleden ca 1360 (25).

Via de familie Van Belleghem (26) is er aansluiting met de families Cauchement (Coussement), Rohaert, de Costere. Met die familie de Costere is toch enige voorzichtigheid geboden. Niet alle publicaties mag men klakkeloos

(21) HLG, p. 354-367. L. JANSSENS, Feodale documenten

(22) J. ROELSTRAETE, *Het geslacht Van Steenkiste. 600 jaar Zuid-West-Vlaamse familiegeschiedenis*, Heule, 2003

(23) E. VAN HOONACKER, *Geschiedenis van het geslacht Van Hoonacker/Vanhoenacker(e) 1345-1963*, Kortrijk, 1964.

(24) J. ROELSTRAETE, Onze voorouders Gheysen. Zes eeuwen familiegeschiedenis (14de-20ste eeuw), in: *Familiekroniek Gheysen-Sabbe*, Handzame, 1978. (en onuitgegeven: J. ROELSTRAETE, *Zes eeuwen Familiegeschiedenis Gheysen in de streek van Kortrijk (14de-20ste eeuw)*, Heule, 2002, 95 blzn.)

(25) E. DE RIDDERE, *Histoire de la famille van Ackere*, Brugge, 1952 (Recueil 3 Tablettes des Flandres).

(26) J. ROELSTRAETE, Enkele aanvullingen bij de familie Van Belleghem uit Bellegem, in: *Vlaamse Stam*, XX (1984), pp. 161-167.

geloven en overnemen. Zo zou de echtgenote van Olivier van Belleghem (° ca 1435, + Belleghem ca 1490), Jacquemine de Costere een dochter zijn van Gerard de Costere en Jacquemine van Moerkerke. Er is tot nu toe echter geen enkele bron gevonden die dit bevestigt. Ooit heeft Dr. Jan Soete dit als hypothese gesteld en anderen hebben dit dan maar direct voor waar overgenomen. De familie Dugardyn (27) zochten we op tot ca. 1345. We kwamen in Moeskroen terecht. Dit is eveneens het geval voor de familie Quidousse (28).

Onze eigen familiegeschiedenis klimt op tot Wouter van der Houfstrate die in 1397 in Meulebeke overleed. Andere bekende families waarbij we kunnen aansluiten: Ghekiere, Van(den) Neste, de Mets, van Landeghem, van Outryve.

- Voorbeelden uit Oudenaarde

Onze verste voorouder komt uit de familie Van den Dorpe. Goesin Vanden Dorpe fs Willem geboren voor 1250 draagt in onze kwartierstaat het nr 13.125.120 (29) ! Een andere voorouder (5.047.808) Willem Raepzaets was buitenpoorter van Oudenaarde in 1324. Ook bij de familie Libbrecht zijn we verwant. Daneel Libbrecht geboren rond 1300 woonde in Ingoigem (30). De familie Meerhaeghe werd opgezocht door Jan (+) en Herman Van Meirhaeghe. Ook hier klimt men zo goed als zeker op tot de eerste naamdrager.

- Buiten de streek tussen Leie en Schelde

In onze kwartieren komt de Lauwse en Markse familie de Proost voor. Deze familie vindt zijn oorsprong bij een familie van Aalsterse schepenen. De verste voorouder is Jan de Proost, schepen van Aalst in 1301 (31). Families in Midden-West-Vlaanderen zullen er minder vaak in slagen heel ver in de stamboom op te klimmen. De recente familiegeschiedenis van de familie Van Canneyt gaat terug tot Marijn Van Canneyt die ca. 1490 in Ardoois geboren is (32). Families als Van Hille die toch tot ca. 1350 opklimmen (lichtegem) zullen zeker geen regel zijn (33). Notabele families uit het Ieperse werden soms wel opgezocht voor de catastrofe van 14-18. De publicaties zijn dan soms bron geworden, maar moeten wel kritisch bekeken worden. In ieder geval toont dit staal van publicaties voldoende aan hoe ver we met onze voorouders kunnen geraken. Maar het blijft een hele opgave !

Johan Roelstraete

(27) J. ROELSTRAETE, *De familie Dugardyn, weleer du Gardin alias van den Bogaerde (1345-1981)*, Brugge, 1981.

(28) J. ROELSTRAETE, De voorouders van Pieter Jan Gezelle en hun kinderen, in: *Heulespiegel*, nr. 30 (1999), pp. 14-39.

(29) F. en A. VAN DORPE, *De familie van (den) Dorpe*, Kortrijk, s.d., 200 blzn.

(30) J. DE LAUNOIS, Généalogie Libbrecht (alias Libberecht), in: *L'Intermédiaire*, nr. 241 (1986) I, p. 2 e.v.

(31) L. DE PROOST, Genealogie de Proost in Oost- en West-Vlaanderen, nazaten van 'Rode Ridders'? Ridders en Schepenen in het middeleeuwse Aalst, in: *Vlaamse Stam*, XXXIV (1998), pp. 281-295 en 463-475.

(32) G. VAN CANNEYT, *De familie Van Canneyt, Vancanneyt, Canneyt. Vijf eeuwen geschiedenis 1500-2000*, Koksijde, 2003.

(33) W. VAN HILLE, *Histoire de la famille Van Hille*, Brugge, 1954 (Recueil Tablettes des Flandres)